

LILIA MARCINKIEWICZ

**BIBLIOTEKA W ERZE INFORMACJI CYFROWEJ
PROJEKT ZACHODNIOPOMORSKIEGO
SYSTEMU INFORMACJI REGION@LNEJ I N@UKOWEJ**

O roli usług bibliotecznych oraz procesu budowy bibliotek cyfrowych w społeczeństwie informacyjnym decydują regionalne, krajowe oraz unijne dokumenty strategiczne. Podkreślają one kluczowe znaczenie społeczne i gospodarcze dorobku kulturowego, konieczność jego ochrony i popularyzacji przez tworzenie bibliotek cyfrowych. Nowoczesna biblioteka nowego milenium postrzegana jest w nich jako instytucja, która, realizując swoje zadania edukacyjne, kulturalne i społeczne, nie ogranicza się do informowania o własnych zasobach, ale staje się ośrodkiem informacji naukowej i regionalnej. Zadaniem jej jest również rozszerzanie usług elektronicznych dla obywateli i zapewnienie wolnego dostępu do narodowego i regionalnego dorobku kultury piśmienniczej. Wypełnienie tego zadania przez rozpowszechnianie i ułatwianie dostępu do informacji wymaga wykorzystania potencjału technologii informatycznych ICT (*Information and Communication Technology*).

Uczestnictwo bibliotek zachodniopomorskich w procesie budowy społeczeństwa informacyjnego jest głównym kierunkiem rozwoju w przyjętym *Planie komputeryzacji Książnicy Pomorskiej i bibliotek terenowych na lata 2007–2010*. Priorytetowym zadaniem, wynikającym z założeń tego planu, jest budowa Zachodniopomorskiego Sytemu Informacji Region@lnej i N@ukowej (ZSIReNa). Zadanie to jest wspólnym przedsięwzięciem Książnicy Pomorskiej i Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek, w skład którego wchodzi: Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, Biblioteka Politechniki Szczecińskiej (obec-

nie Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego – ZUT), Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego, Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej (obecnie Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego), Biblioteka Akademii Rolniczej (obecnie ZUT), Biblioteka Akademii Morskiej, Miejska Biblioteka Publiczna w Koszalinie, Biblioteka Politechniki Koszalińskiej, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie i Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu.

Misją Zachodniopomorskiego Systemu Informacji Region@lnej i N@ukowej jest współuczestnictwo w budowie społeczeństwa informacyjnego przez tworzenie zasobów informacyjnych oraz rozszerzanie zakresu e-usług, które zapewnią wolny dostęp do narodowego i regionalnego dorobku kultury piśmienniczej mieszkańcom naszego regionu. Celem realizacji projektu jest:

- połączenie zachodniopomorskich bibliotek naukowych oraz bibliotek publicznych w wirtualną sieć, dzięki czemu możliwe będzie stworzenie wirtualnego katalogu centralnego bibliotek naukowych i publicznych (do stopnia powiatowego) województwa zachodniopomorskiego oraz systemów rozproszonych baz danych o regionie;
- budowa zasobów informacyjnych regionalnej platformy elektronicznej, Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej, która będzie umożliwiała szybki dostęp do zasobów wiedzy (książek i artykułów) oraz zabezpieczała cenne dokumenty regionu i piśmiennicze zabytki kultury (rękopisy, stare druki itp.), a tym samym wspierała rozwój potencjału intelektualnego i innowacyjnego społeczeństwa.

Zachodniopomorski System Informacji Region@lnej i N@ukowej ma ponadto za zadanie:

- wspierać rozwój województwa zachodniopomorskiego przez rozbudowę regionalnego i lokalnego zasobu informacyjnego,
- rozszerzać zakres usług elektronicznych dla ludności, pracowników naukowych, studentów i przedsiębiorców,
- chronić dziedzictwo narodowe i regionalne przez digitalizację zasobów bibliotecznych,
- wyrównać dysproporcje w dostępie i wykorzystaniu Internetu oraz ICT między regionami Polski i Unii Europejskiej oraz między dużymi ośrodkami a obszarami wiejskimi i małymi miastami na terenie województwa zachodniopomorskiego,

- podnieść stopień dostępności zasobów edukacyjnych, naukowych, informacyjnych, archiwalnych, aktów prawa lokalnego,
- wspierać proces e-learningu,
- przełamywać barierę „cyfrowego wykluczenia” wsi i małych miast,
- ułatwiać ludności, pracownikom naukowym, studentom i przedsiębiorcom dostęp do zasobów bibliotecznych i informacji,
- promować region.

Budowa modułów systemu oparta jest na międzynarodowych standardach opisu i wymiany danych w skomputeryzowanych systemach bibliotecznych oraz protokołach telekomunikacyjnych (na przykład Z39.50, OAI PMH). Do budowy katalogów bibliotecznych przyjęto również, zalecany przez Zespół do spraw Digitalizacji działający przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, format MARC 21 oraz Dublin Core, jako właściwy dla metadanych opisujących obiekty digitalizowane.

Zachodniopomorski System Informacji Region@lnej i N@ukowej składa się z trzech modułów.

1. RoK@Bi - Rozproszony Katalog Bibliotek

Jest to wirtualny katalog centralny bibliotek naukowych i publicznych, w którego skład wchodzi:

- katalogi *on-line* bibliotek naukowych i publicznych województwa,
- naukowe bazy danych bibliotek akademickich,
- bibliografie regionalne tworzone w różnych komputerowych systemach bibliotecznych w Książnicy Pomorskiej oraz w bibliotekach publicznych województwa.

Do budowy Rok@Bi służyć będzie system wyszukiwania oparty na wspólnym interfejsie wyszukiwawczym, umożliwiającym przeszukiwanie *on-line* katalogów bibliotecznych, naukowych baz danych, bibliografii regionalnych i terytorialnych znajdujących się na odległych serwerach i tworzonych w różnych systemach informatycznych.

Obecnie biblioteki naukowe, akademickie oraz publiczne regionu zachodniopomorskiego wykorzystują różnej klasy systemy komputerowe oraz różne standardy opisu danych bibliotecznych.

Tabela 1

Systemy biblioteczne w bibliotekach szczecińskich

Nazwa biblioteki	Nazwa systemu bibliotecznego	Procent Z39.50	Katalogi/bazy tworzone w systemie	Format opisu danych	Czy biblioteka ma możliwość współkatalogowania w NUKat?	Czy katalog widoczny jest w KaRo?
Biblioteka Główna Akademii Morskiej	SOWA	nie	Katalogi zbiorów bibliotecznych, bibliografia	własny	nie	nie
Biblioteka Główna Akademii Rolniczej*	MICRO CDS/ISIS	nie	Katalog zbiorów bibliotecznych, bibliografia	własny	nie	nie
Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej	ALEPH 500	tak	Katalog zbiorów bibliotecznych, Bibliografia publikacji pracowników PS	MARC21	tak	tak
Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej	ALEPH 500	tak	Katalog zbiorów bibliotecznych, Bibliografia publikacji pracowników PAM	MARC21	tak	tak
Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego	Koha 2.2	tak	Katalog zbiorów zwartych	MARC21	nie	nie
Książnica Pomorska	ALEPH 500	tak	Katalog zbiorów bibliotecznych, Bibliografia Pomorza Zachodniego	MARC21	tak	tak
Miejska Biblioteka Publiczna	PROLIB	tak	Katalog zbiorów bibliotecznych	własny	nie	tak

* Od roku 2009, po połączeniu Politechniki Szczecińskiej i Akademii Rolniczej w Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny (ZUT), obie biblioteki wykorzystują system biblioteczny ALEPH i tworzą wspólny katalog zbiorów dla wszystkich wydziałów oraz bibliografię prac naukowych pracowników ZUT.

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli zestawiono rodzaje systemów komputerowych, formatów opisu danych oraz stosowanych protokołów telekomunikacyjnych, które umożliwiają współpracę bibliotek w zakresie tworzenia NUKatu (Narodowy Uniwersalny Katalog) lub uczestnictwo w KaRo (Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich). Część szczecińskich bibliotek wiele lat temu wdrożyła systemy zintegrowane najnowszych technologii, w których wykorzystuje się międzynarodowe formaty opisu danych, protokoły telekomunikacyjne (na przykład Z3950) umożliwiające współpracę w zakresie wymiany danych, pobierania gotowych opisów z innych bibliotek, wypożyczenia międzybiblioteczne. Należą do nich: Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej, Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej oraz Książnica Pomorska. Niektóre z bibliotek akademickich nie mają takich możliwości, ich systemy ograniczają się jedynie do katalogowania zbiorów, rejestracji wypożyczeń i udostępniania *on-line* katalogu bibliotecznego. Biblioteki – Główna Akademii Morskiej, Akademii Rolniczej oraz Uniwersytetu Szczecińskiego nie uczestniczą w współtworzeniu NUKat, ich katalogi nie funkcjonują również w KaRo, który jest platformą umożliwiającą centralne przeszukiwanie katalogów polskich bibliotek akademickich i naukowych. W efekcie również zakres usług elektronicznych udostępnianych poszczególnym grupom czytelników różni się w zależności od stosowanego systemu.

Wdrożenie nowej platformy Rok@Bi umożliwi integrację katalogów bibliotecznych wszystkich szczecińskich i regionalnych uczelni oraz bibliotek publicznych, niezależnie od systemu bibliotecznego, jaki funkcjonuje w danej bibliotece. Zapewni jeden interfejs, za pomocą którego możliwe będzie przeszukiwanie wszystkich dostępnych katalogów oraz jednolity dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez poszczególne biblioteki. Możliwe również będzie dołączenie bibliograficznych baz danych typu bibliografie publikacji pracowników naukowych, bibliografii regionalnych tworzonych przez biblioteki publiczne oraz naukowych baz danych i e-czasopism prenumerowanych przez biblioteki akademickie.

2. ZBC – Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa

Biblioteka cyfrowa powstanie na bazie istniejącej sieci PIONIER. Zadaniem jej jest:

- ochrona dziedzictwa narodowego i regionalnego przez przeniesienie na zapis cyfrowy (digitalizację),
- archiwizacja najcenniejszych zbiorów,
- ochrona pojedynczych cennych oryginałów będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych uczestniczących w projekcie,
- scalenie pojedynczych działań bibliotek i usystematyzowanie prac, w celu wyeliminowania powielania digitalizacji tych samych dokumentów.

Zakres zbiorów podlegających digitalizacji i udostępnianiu wersji cyfrowych w trybie *on-line* obejmie:

- zasób dziedzictwa kulturowego (wybrane zabytki piśmiennictwa znajdujące się w posiadaniu bibliotek naukowych i publicznych Szczecina oraz innych bibliotek regionu),
- zasób regionalny – pomoranika – zabytki piśmiennictwa oraz bieżące tak zwane dokumenty życia społecznego – ulotki, katalogi wystaw, afisze, plakaty, materiały z kampanii wyborczych do samorządów lokalnych itp.,
- ikonografię,
- muzykalia (nuty i piśmiennictwo związane z muzyką),
- naukę i dydaktykę – doktoraty, habilitacje, artykuły naukowe, naukowe czasopisma – regionalne, skrypty, podręczniki tworzące repozytorium bibliotek i uczelni zachodniopomorskich,
- pełne teksty (zasobów archiwalnych i bieżących) przepisów prawa lokalnego, uchwały rad miast, powiatów, Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, programy, strategie, plany zagospodarowania itp. (tworzone przez Urząd Miasta, Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski),
- informacje o gospodarce regionu,
- biuletyny informacyjne gmin, miast, powiatów, urzędów i prasę lokalną.

Do budowy ZBC służyć będzie oprogramowanie zapewniające jednolity interfejs umożliwiający udostępnianie tego zasobu w Internecie przez stronę WWW oraz wyszukiwanie zbiorów przez na przykład Google, OAISTER. Oprogramowanie to musi również zapewnić wersjonowanie wydawnictw naukowych i popularno-naukowych oraz możliwości przydzielania praw poszczególnym grupom użytkowników w zależności od typu lub kolekcji dokumentu.

Województwo zachodniopomorskie jest jednym z nielicznych, w którym nie powstała jeszcze biblioteka cyfrowa.

Rys. 1. Instalacje bibliotek cyfrowych w sieci PIONIER
Źródło: materiały reklamowe PCSS w Poznaniu.

Na rysunku 1 przedstawiono lokalizację głównych bibliotek cyfrowych, które do końca 2007 roku powstały na terenie naszego kraju. Są to zarówno biblioteki cyfrowe zasobów naukowo-dydaktycznych, tworzone przez biblioteki uczelniane, jak i biblioteki regionalne, prezentujące regionalny dorobek kulturowy oraz zasób zaliczany do narodowego dziedzictwa kultury. Wśród największych, najprężniej działających znajdują się: Małopolska Biblioteka Cyfrowa, Śląska Biblioteka Cyfrowa, Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa, Podlaska Biblioteka Cyfrowa, Pomorska Biblioteka Cyfrowa, Jeleniogórska Biblioteka Cyfrowa, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Biblioteka Narodowa – POLANA, Wejherowska Biblioteka Cyfrowa.

Utworzenie Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej zapewni ochronę i archiwizację najcenniejszych dzieł będących w posiadaniu bibliotek naszego regionu, wolny dostęp do zasobu cyfrowego dla badaczy, naukowców, studentów, wszystkich mieszkańców naszego regionu i kraju. Umożliwi również popularyzację tego zasobu na całym świecie. Umieszczenie w ZBC kolekcji z zakresu

nauki i dydaktyki (doktoraty, habilitacje, skrypty, podręczniki, zeszyty naukowe) zapewni pracownikom naukowym i studentom dostęp do literatury fachowej oraz wykorzystanie jej w procesie e-learningu. Pozyskiwanie prawa do ich publikacji w ZBC odbywać się będzie na podstawie umów licencyjnych z autorami, które powinny stanowić załącznik do zarządzenia rektora danej uczelni zobowiązującego do złożenia pracy w ZBC.

Przykładem powszechnie stosowanych rozwiązań może być Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej opisana w artykule D. Buzdygan i M. Górskiego pod tytułem *Dorobek naukowy (prace doktorskie i habilitacyjne) w uczelnianym repozytorium cyfrowym – stan prawny a praktyka*, prezentowanym na konferencji „Praktyczne doświadczenia w zarządzaniu dostępem do bibliotek cyfrowych” 17 stycznia 2008 roku w Warszawie. W Bibliotece Cyfrowej Politechniki Krakowskiej (BCPK) są następujące kolekcje:

- Doktoraty Politechniki Krakowskiej – zawiera rozprawy doktorskie, napisane i obronione na Politechnice Krakowskiej. Pozyskiwanie prawa do ich publikacji w BCPK odbywa się na podstawie umów licencyjnych z autorami, które stanowią załącznik do zarządzenia rektora PK zobowiązującego do złożenia pracy w BCPK. Głównym celem utworzenia tej kolekcji było udostępnienie dorobku naukowego tworzonego na PK, a także jego archiwizowanie w postaci cyfrowej.
- Materiały dydaktyczne – obejmują kopie cyfrowe skryptów, podręczników i innych materiałów naukowo-dydaktycznych. Do kolekcji typowane są publikacje, których autorami lub współautorami są pracownicy naukowcy PK. Pozyskiwanie prawa do tych publikacji w BCPK odbywa się na podstawie umów licencyjnych z autorami. Kolekcja tworzona jest w celu ułatwienia wykorzystania publikacji w niej zawartych przez użytkowników PK; adresowana jest głównie do studentów PK. W założeniu jej zawartość tworzą publikacje polecane przez wykładowców PK, często niedostępne w bibliotece.
- Czasopismo Techniczne – obejmuje elektroniczną wersję artykułów naukowych publikowanych w czasopiśmie naukowym, wydawanym przez Politechnikę Krakowską. Pozyskiwanie prawa do umieszczania artykułów w BCPK odbywa się na podstawie umowy, jaką Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej (WPK) zawiera z autorami artykułów publikowanych w czasopiśmie.

W związku z utworzeniem Biblioteki Cyfrowej PK od roku 2007 zaproponowano Wydawnictwu PK rozszerzenie umowy o pola eksploatacji dotyczące wersji elektronicznej dokumentu i umieszczenie jej w BCPK¹.

3. BWoR – Baza Wiedzy o Regionie

Celem BWoR jest wykorzystanie nowoczesnych narzędzi do tworzenia bibliografii Pomorza Zachodniego i innych bibliografii regionalnych, które powstają w bibliotekach publicznych. Zawierają one opisy artykułów, książek, czasopism, dokumentów elektronicznych dotyczących spraw i osób z danego regionu lub wydawanych w regionie. Ich tworzenie wynika z zadań nałożonych na biblioteki w ustawie o bibliotekach. Zadaniem modułu BWoR jest:

- scalenie bibliografii regionalnych i terytorialnych, tworzonych w bibliotekach publicznych regionu zachodniopomorskiego i udostępnienie ich *on-line*, za pomocą jednolitej platformy wyszukiwawczej,
- połączenie bazy bibliograficznej z katalogiem *on-line*, dzięki czemu automatycznie udostępnia się informację o lokalizacji dokumentów w bibliotece i ich dostępności,
- udostępnienie pełnych tekstów opisywanych artykułów prasowych przez zastosowanie hiperłączy w opisie bibliograficznym, które odsyłają automatycznie do artykułu zamieszczonego w portalu internetowym danego czasopisma,
- połączenie bibliografii z kartotekami wzorcowymi formalnymi, które umożliwią tworzenie bazy pisarzy, publicystów, dziennikarzy regionu zachodniopomorskiego.

Do budowy BWoR służyć będzie system wyszukiwania oparty na wspólnym interfejsie wyszukiwawczym, umożliwiający przeszukiwanie *on-line* katalogów bibliotecznych, naukowych baz danych, bibliografii regionalnych i terytorialnych znajdujących się na odległych serwerach i tworzonych w różnych systemach informatycznych.

Realizacja zadań Zachodniopomorskiego Sytemu Informacji Region@lnej i N@ukowej jest zgodna z założeniami wielu regionalnych, krajowych i unijnych dokumentów strategicznych, między innymi:

¹ D. Buzdygan, M. Górski, *Dorobek naukowy (prace doktorskie i habilitacyjne) w uczelnianym repozytorium cyfrowym – stan prawny a praktyka*, w: *Materiały konferencyjne „Praktyczne doświadczenia w zarządzaniu dostępem do bibliotek cyfrowych”*, Warszawa, 17 stycznia 2008.

- **Strategii budowy społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim na lata 2006–2015** (cele kierunkowe: C3 – *Rozwój elektronicznych usług publicznych dla obywateli i MSP* oraz C4 – *Rozwój zasobów informacyjnych w województwie*).
- **Strategii lizbońskiej**, która zakłada przekształcenie do 2010 roku Unii Europejskiej w najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarkę opartą na wiedzy, z rozwiązanymi kwestiami bezrobocia i równością szans społecznych.
- **e-Europe 2005** – częścią strategii lizbońskiej, której zadaniem jest stymulowanie rozwoju usług świadczonych elektronicznie z zachowaniem bezpieczeństwa, z wykorzystaniem powszechnej infrastruktury dostępu szerokopasmowego. Plan działań zakładał, że do roku 2005 Europa powinna mieć nowoczesne, świadczone elektronicznie usługi w zakresie: usług publicznych, nauczania na odległość, usług medycznych na odległość, dynamicznego środowiska handlu elektronicznego.
- **i2010 – Biblioteki Cyfrowe** (dokument Komisji Wspólnot Europejskich z 30 września 2005 roku) – Komisja Europejska przedstawiła inicjatywę służącą optymalizacji wykorzystania nowych technologii informatycznych na rzecz zwiększenia wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości życia obywateli Europy. Komisja wymienia biblioteki cyfrowe jako kluczowy element inicjatywy i2010 i określa strategię na rzecz digitalizacji, udostępnienia w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych w zakresie wspólnej pamięci europejskiej, która obejmuje materiały drukowane (książki, czasopisma, gazety), zdjęcia, obiekty muzealne, materiały archiwalne oraz materiały audiowizualne. Inicjatywa ta ma sprawić, że europejskie zasoby informacji będzie można łatwiej i bardziej interesująco wykorzystywać w Internecie. Opiera się ona na bogatym dziedzictwie kulturowym Europy łączącym w sobie wielokulturowość i wielojęzyczność; wprowadza w ten obszar postęp techniczny i nowe modele biznesowe. W skład bibliotek cyfrowych mogą wchodzić: materiały, które zostały zdigitalizowane, takie jak cyfrowe kopie książek i innych materiałów mających postać fizyczną pochodzące z bibliotek i archiwów. Mogą one również być tworzone na podstawie informacji, które powstały pierwotnie w formacie cyfrowym. Dzieje się tak coraz częściej w dziedzinie informacji naukowej, gdzie publikacje cyfrowe oraz gigantyczna ilość informacji są przechowywane w formie zbior-

rów cyfrowych. Niniejsza inicjatywa dotyczy zarówno materiałów zdigitalizowanych, jak i powstałych w formacie cyfrowym.

- **Zaleceniami Komisji Wspólnot Europejskich w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych** (dokument z 24 sierpnia 2006 roku). W dokumencie podkreślono, że digitalizacja jest ważnym sposobem zapewnienia szerszego dostępu do zasobów kulturowych, przy czym w niektórych przypadkach jest to jedyny sposób, by zasoby te były znane przyszłym pokoleniom. W związku z tym należy wspierać produkcję materiałów cyfrowych wykorzystujących zasoby bibliotek, archiwów i muzeów. Dostęp do nich przez Internet umożliwi obywatelom Europy wykorzystanie ich w nauce, pracy i rekreacji. Pozwoli na stworzenie w Internecie wyraźnego profilu różnorodnego i wielojęzycznego dziedzictwa kulturowego Europy. Ponadto zasoby cyfrowe mogą być wykorzystywane w różnych sektorach gospodarki, jak na przykład w turystyce i w oświacie, a także w działalności twórczej.
- **Konkluzją Rady w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych** (dokument Rady Unii Europejskiej z 7 grudnia 2006 roku). Rada Unii Europejskiej stwierdza: „dziedzictwo kulturowe, dorobek kulturowy oraz formy ekspresji kulturowej są ucieleśnieniem i wyrazem wspólnych i podstawowych wartości Unii Europejskich, a zarazem świadczą o zróżnicowaniu kulturowym i językowym Europy. [...] Dorobek kulturowy ma kluczowe znaczenie społeczne i gospodarcze. Wśród obywateli, jak i w środowisku naukowym, istnieje rzeczywiste zapotrzebowanie na zasoby cyfrowe. Dzięki digitalizacji i udostępnieniu naszego dziedzictwa kulturowego w Internecie możliwe jest pobudzenie twórczych wysiłków i wspieranie działań w innych dziedzinach”².
- **Strategią informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej – ePolska na lata 2004–2006**, szczególnie w obszarach B1 – *Wrota Polski* i B4 – *Polskie treści w Internecie*, działanie B4.8 – *Digitalizacja dóbr kultury i udostępnianie ich w Internecie*.
- **Planem informatyzacji państwa na rok 2006** – w punkcie *Program działań w zakresie społeczeństwa informacyjnego* (cel 2 – *Rozwój usług społeczeństwa informacyjnego*) jako jedno z głównych działań wymienia się wykorzy-

² *Konkluzje Rady w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych* – dokument Rady Unii Europejskiej z 7 grudnia 2006 roku, <http://eur-lex.europa.eu>, s. 1, 23.11.2007.

stanie Internetu jako narzędzia aktywizacji wspólnot lokalnych oraz rozwoju lokalnych treści multimedialnych. W celu 5 – *Wspieranie budowy zasobów i udostępniania polskich treści z wykorzystaniem Internetu oraz multimediiów* określa się następujące działania: rozwój bibliotek cyfrowych, wspieranie digitalizacji oraz rozwoju cyfrowych repozytoriów wiedzy oraz archiwizowanie i zabezpieczenia obiektów cyfrowych. W uzasadnieniu czytamy: „Wykorzystanie potencjału technologii teleinformatycznych oraz multimediiów stanowi szansę dla zachowania dziedzictwa kulturowego. Rozwój rozwiązań cyfrowych w znacznym stopniu ułatwi kontakt z językiem polskim obywatelom mieszkającym za granicą poprzez upowszechnienie treści cyfrowych oraz wprowadzenie interaktywnych szkół języka polskiego. Szersza dostępność treści wspierać będzie rozwój wiedzy naukowej, historycznej oraz kultury i sztuki”³. W punkcie *Zadania publiczne do realizacji z wykorzystaniem drogi elektronicznej* sprecyzowano dziewięć usług świadczonych na rzecz obywateli, a wśród nich działania, które należy podjąć w bibliotekach. Działania te dotyczą funkcji podstawowych, wśród których wymienia się: przeszukiwanie katalogów, rezerwację publikacji, wysyłanie publikacji do obywatela, opłatę za usługę. W zakresie funkcji dodatkowych wymieniono informacje o dostępności publikacji, przypomnienie o terminach zwrotu oraz informacje o obywatelu dotyczące: zalegania z płatnościami, terminowości zwrotów, jakości zwracanych publikacji.

- ***Proponowanymi kierunkami rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do 2020*** – w dokumencie założono, że podstawowe usługi dla obywateli, dostępne w roku 2006 elektronicznie, obejmą również dostęp do katalogów bibliotek publicznych i ich przeszukiwanie.
- ***Strategią kierunkową rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013 oraz perspektywiczną prognozą transformacji społeczeństwa informacyjnego do roku 2020***, w której podkreśla się, że wsparciem powinny zostać objęte projekty w zakresie *rozwoju polskich zasobów cyfrowych*, ze szczególnym uwzględnieniem cyfrowych zasobów bibliotecznych i archiwalnych. Rola dziedzictwa kulturowego i jego znaczenie określa się następująco: „dzięki digitalizacji i udostępnieniu naszego dziedzictwa kulturowego w Internecie możliwe jest pobudzanie twórczych wysiłków i wspieranie działań w innych dziedzinach, takich jak uczenie się i turystyka, a tym samym wzmocnianie

³ *Plan informatyzacji państwa na rok 2006*, s. 20.

konkurencyjności i wzrostu w całej Europie zgodnie ze strategią lizbońską⁷⁴.

W omówionych dokumentach usługi biblioteczne oraz proces budowy bibliotek cyfrowych stanowią ważny element społeczeństwa informacyjnego XXI wieku.

Budowa Zachodniopomorskiego Systemu Informacji Region@lnej i N@ukowej, a przede wszystkim Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej pozwoli włączyć biblioteki regionu zachodniopomorskiego do Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC), która skupia kilkadziesiąt tego typu obiektów tworzonych przez biblioteki publiczne, akademickie i inne instytucje. Serwis WWW uruchomiony przez FBC, będący zbiorem zaawansowanych usług sieciowych, opartych na zasobach cyfrowych, dostępnych w polskich bibliotekach cyfrowych i repozytoriach uruchomionych w sieci PIONIER, pozwoli bibliotekom naszego regionu wykorzystywać następujące funkcje:

- dostępne publikacje – umożliwia przeszukiwanie opisów bibliograficznych cyfrowych publikacji dostępnych w polskich bibliotekach cyfrowych i repozytoriach,
- plany digitalizacji – pozwala na przeszukiwanie opisów bibliograficznych publikacji przeznaczonych do digitalizacji w polskich bibliotekach cyfrowych oraz wyświetlenie pełnego ich zestawienia,
- wyszukiwanie zaawansowane – umożliwia zaawansowane przeszukiwanie opisów publikacji zarówno zdigitalizowanych, jak i przeznaczonych do digitalizacji,
- identyfikator OAI – umożliwia rozpoznawanie publikacji cyfrowych dostępnych w polskich bibliotekach cyfrowych i repozytoriach na podstawie ich niepowtarzalnych identyfikatorów.

Funkcje te zapewnią łączenie i uzupełnianie zasobów czasopism oraz przyczynią się do eliminacji zjawiska powielania digitalizacji tych samych dokumentów.

Realizacja projektu Zachodniopomorskiego Systemu Informacji Region@lnej i N@ukowej zapewni bibliotekom naszego regionu współuczestnictwo w budowie zasobów informacyjnych i realizacji e-usług dla wszystkich użytkowników bibliotek.

⁷⁴ *Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013 oraz perspektywiczna prognoza transformacji społeczeństwa informacyjnego do roku 2020*, <http://www2.mswia.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=259>, s. 18, 10.10.2007

Literatura

- Buzdygan D., Górski M., *Dorobek naukowy (prace doktorskie i habilitacyjne) w uczelnianym repozytorium cyfrowym – stan prawny a praktyka*, w: *Materiały konferencyjne „Praktyczne doświadczenia w zarządzaniu dostępem do bibliotek cyfrowych”*, Warszawa, 17 stycznia 2008.
- ePolska 2006 – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce oraz plan informatyzacji państwa na rok 2006*, <http://www2.mswia.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=259>, 20.12.2007.
- <http://fbc.pionier.net.pl>.
- i2010 Biblioteki Cyfrowe. Dokument Komisji Wspólnot Europejskich z 30 września 2005 r.*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0465:FIN:PL:HTML>, 10.10.2007.
- Konkluzje Rady w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych – dokument Rady Unii Europejskiej z 7 grudnia 2006 roku*, <http://eur-lex.europa.eu>, 23.11.2007.
- Strategia budowy społeczeństwa informacyjnego w województwie zachodniopomorskim na lata 2006–2015*, <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/>, 6.03.2007.
- Strategia informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej – ePolska na lata 2004–2006*, <http://www2.mswia.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=259>, 15.10.2007.
- Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013 oraz perspektywiczna prognoza transformacji społeczeństwa informacyjnego do roku 2020*, <http://www2.mswia.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=259>, 10.10.2007.
- Strategia lizbońska e-Europe 2005*, http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2005/index_en.htm, 6.03.2007.
- Proponowane kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do 2020*, <http://www2.mswia.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=259>, 20.12.2007.
- Zalecenia Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 24 sierpnia 2006 roku w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:236:0028:01:PL:HTML>, październik 2007.

**THE LIBRARY IN DIGITAL INFORMATION ERA
– THE PROJECT OF WEST POMERANIAN SYSTEM
OF REGIONAL AND SCIENTIFIC INFORMATION**

Summary

This paper presents the plan of West Pomeranian System of Regional and Scientific Information (ZSIReNa). It is composed of:

- West Pomeranian Digital Library,
- Central Catalogue of Libraries situated in West Pomerania,
- Knowledge Base about West Pomeranian Region.

The goal of ZSIReNa is an integration of Libraries situated in West Pomerania in virtual Network. The user of this network could have access to all catalogues and digital resources of libraries situated in West Pomerania.

Translated by Lilia Marcinkiewicz

